

Egészségügyi bizonytalanság

Kelet-Európában a keringési betegségek vezető halálokok. A tbc is komoly veszélyforrás, különösen Romániában és Moldáviában. A fertőzött fecskendők átadása, a fiatalok fokozott szexuális aktivitása következtében elkerülhetetlen a HIV/AIDS járvány. Ugyanezek a humán biztonsági fenyegetések Nyugat-Európára is érvényesek.

Közösségi bizonytalanság

Kelet-Európában a fő fenyegetés a roma etnikai szegregáció, míg Nyugat-Európában az első, második és harmadik generációs bevándorlók fenyegetettsége. Kelet-Európában történelmi okokból jelentősek a nemzetiségi konfliktusok, gyenge a nemzetiségek védelme, gyakran fordulnak elő emberjogi jogséremlmek. Nyugat-Európában az utóbbi évtizedek tömeges bevándorlása miatt alakultak ki konfliktusok. A hagyományos társadalmi biztonság hiánya vezet az „etnikai-vallási” alapú szegregáció, társadalmi szétzúródottság kialakulásához. A hagyományos európai érték, a tolerancia mértéke csökken. A „mi” és a „ti” konfliktus az egymástól való félelmen alapul. Ennek egyik példája a hollandok xenofóbiája a marokkóikkal szemben.

Politikai bizonytalanság

Kelet-Európában a nem demokratikus kormányok mindig veszélyforrást jelentettek állampolgáraikra. A rendszerváltás sok csalódással járt, a korrupcióval átítatott politikai rendszerben sokszor nyújtanak rossz teljesítményt a politikusok. Ezek aláássák a közbizalmat, gátolják a külső és belső befektetői bizalmat, kétségbe vonják a közjavakhoz, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést. Nyugat-Európa nagy kihívása, hogy erősödik a félelem, hogy a társadalom nem minden tagjára terjed ki a biztonság. A biztonságot az emberek nem tekintik többé közjónak. Második ok a félelemre, hogy az állam a rendet egyre inkább erőszakos eszközökkel akarja fenntartani. Végül probléma, hogy a hírszerzési és katonai szervezetek egyre jobban behatolnak az emberek privát szférájába, sérülnek az emberi és polgári jogok, egyidejűleg nőnek a rendőrség jogosítványai.

Személyi bizonytalanság

Kelet-Európa egyes országaiban (pl. Fehéroroszország) alig érvényesül a vélemény- és szólásszabadság. Ez a nyugat-európai demokráciáiban és az EU-hoz csatlakozott kelet-közép-európai országokban általában nem probléma. Azonban itt is erodálódnak a személyes szabadság értékei. Pl. a terrorizmus elleni harc örvén az állam túlzottan korlátozza személyes szabadságjogok egy részét (pl. adatkezelés, adatvédelem). Súlyos problémát jelent az emberkereskedelem és a szervezett bűnözés.

Törvénytelen migráció

A megnövekedett illegális bevándorlás humán bizonytalansági helyzetet teremt a bevándorlóknál, miután ők ki vannak zárva a társadalombiztosításból, oktatásból, jóléti szolgáltatásokból. A legtöbben nők, és cselédként, illetve szexipari munkásként dolgoznak. Rasszizmus, idegengyűlölet és diszkrimináció kíséri a bevándorlást.

Megmerevedett konfliktusok

A régiók egyike sem immunis a legfőbb humán biztonsági fenyegetettség, a háború ellen. Pl. Bosznia-Hercegovinában 2,2 millió ember kényszerült elhagyni lakóhelyét. Európában a sok megmerevedett konfliktus kezelésére nagy erőfeszítéseket tesznek a folyamatok monitorizálásától kezdve olyan robusztus mechanizmusok működtetésével is, mint amilyen a Dél-Kelet-Európai Stabilitási Egyezmény.

Juhász Gergely Ákos

Mennyire lehet válogatós az Európai Unió az új tagállamok kiválasztása kapcsán?

Carroll, Dean: How selective should the European Union be when selecting its future members? = Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 12. vol., 2010. 3. no, 275–289. p.

Széles körben elfogadott tény, hogy az Európai Unió (EU) 2004-es, ötödik bővítési hulláma során csatlakozott államokban a demokrácia megszilárdulásához és a hangsúlyosabb piacgazdaság felé történő elmozduláshoz vezetett az uniós gazdasági és társadalmi eszmék terjesztése az adott, közép- és kelet-európai térségben. A jelenlegi gazdasági válság ellenére – mely kis híján több ország, köztük Lettország és Románia csődjéhez vezetett – az EU elvei tovább folytatják hódító útjukat kelet és dél felé, a béke, a stabilitás, az összhang és a gazdasági növekedés megteremtése reményében.

Nagy kihívás feltételek szabásával megteremteni a megfelelő környezetet Bulgária, Románia, Horvátország, Macedónia, Albánia, Szerbia és Montenegró, Törökország, Koszovó, valamint Bosznia-Hercegovina számára, hogy alkalmazni kezdhessenek az uniós jogszabályok és gyakorlatok megvalósíthatóságához vezető gazdasági és társadalmi reformokat. A Balkán államain kívül ráadásul Ukrajna, Moldova, Fehéroroszország, Marokkó és Grúzia is jelezte hosszú távú csatlakozási szándékát.

Vitathatatlan, hogy a csatlakozó államok által vállalt rövid távú nehézségek – a fokozott piaci verseny és a megnyíló határok, melyek a bevándorló munkások számának emelkedésével, munkanélküliséggel, a vállalkozások profitjának csökkenésével, kiéleződő etnikai ellentétekkel járhatnak – elengedhetetlenek az EU-tagság hosszú távú előnyeinek megalapozásához, és ez mind a nemzeteket átfogó szervezetet, mind a csatlakozni vágyó országokat nagy kihívás elé állítja. A jelentkezők számára megfelelő arányban kell adagolni a csatlakozás megvalósulásával kecsegtető reményt és a rájuk vonatkozó szigorú irányadó elvárásokat. Ha lépéseket tesznek előre, dicsérni és biztatni kell őket, ha nem tesznek eleget az elvárásoknak, el kell őket marasztalni – ahogyan az Bulgária esetében is történt, mert elmulasztotta megfelelő mértékben kezelni a korrupciót csatlakozása óta.

Az Unió további bővítése minden érintett számára kockázatot hordoz magában, egy geopolitikailag magába zárkózó államközösség ugyanakkor súlyosan megtépné a még nem csatlakozott államok érdeklődését. Saját, nemzetközi tényezőként történő megítélésének sem tenne jót épp, amikor az Egyesült Államok és a Nyugat vezető szerepe csökken, és egy új, többpólusú világkép bontakozik ki a hatalom keletre tolódása nyomán.

Carroll tanulmányában hangsúlyozza, hogy az újabb tagállamok kiválasztásának szigorú, ugyanakkor ösztönző feltételek mellett kell megvalósulnia, amennyiben az Unió szeretné a gyakorlatba átültetni a benne rejlő lehetőséget, hogy soknemzetiségű, multikulturális, nemzetek feletti szervezetté váljon, mely közösen vallott értékek égisze alatt segíti, egyesíti a hozzá tartozó nemzetállamokat, és nem engedi, hogy az etnikai alapú versengés gazdasági visszaeséshez, idegengyűlölethez, netán háborúhoz vezessen Euráziában. Jóllehet, a legújabb bővítési hullám megtervezése hosszadalmas, fokozatos munka, korlátokat mégis egyedül a jelentkező államokban alkalmazott reformok üteme szabhat neki, ha az EU valós gazdasági és politikai hatalmi tényezőként kíván kiállni a BRIC-országokkal (Brazília, Oroszország, India és Kína) szemben.

A szerző véleménye szerint ma már felesleges azon vitatkozni, szükségese-e a bővítés. A kérdés csupán az, mikor, hol és milyen gyorsasággal kell megindítani az újabb bővítési hullámot, a később ennek eredményeként az Unió államainak összetartására és egységességére nehezedő várható nyomás ellenére is. Kijelenti, hogy az EU-nak csak gazdasági és társadalmi szempontból kell szigorú válogatásnak alávetnie a csatlakozni vágyó országokat. Vallási és kulturális eltérésekre hivatkozva nem vétőzhatja meg egy állam jelentkezésének jogosságát sem, amíg az adott vallás vagy kultúra nem megy szembe az uniós emberjogi és demokratikus alapelvekkel. Carroll véleménye szerint a tökéletes homogenitás helyett a jótékony sokszínűséget kell célul kitűzni, mely az államokat közös jellemzők és egyetemes értékek mentén együttműködő partnerekké teszi, és olyan szilárd kap-

csolatokat teremt, melyek a későbbiekben megbízhatóan meghatározzák a nemzetek feletti szervezetet. Ezzel a megközelítéssel az EU valóban meghatározó nemzetközi tényezővé válhat számos fontos területen, például a kereskedelemben, a környezetvédelemben, a humanitárius segítségnyújtásban, sőt katonai szempontból is, miközben a békét, a fejlődést, az egyenlőséget, a gazdasági fellendülést, a polgárjogokat, az egyéni szabadságjogokat, valamint a tudományos és szellemi újításokat támogatja.

Carroll tanulmányának egyértelmű üzenete, hogy az EU egyedül a fentiekhez hasonló, megerősítő cselekvéssel képes eloszlatni az eurocentrikusság vádjait. Csak így bizonyíthatja, hogy nem kizárólag az alapvetően nyugati hitrendszerekhez tartozó kultúrákat ismeri el, hogy nem szándéka ellehetetleníteni az ennek a kritériumnak nem megfelelő országokat, mint például a muszlim Törökországot. A törökök felvétele az EU-ba erősítené az Unió sokszínűségét, a kultúrák közötti összetartást, és javíthatná a Nyugat és az arab, illetve muszlim államok viszonyát. Ráadásul, amennyiben Törökország – a többi új aspiránssal egyetemben – nem léphet be az Unió kötelékébe, nagy valószínűséggel Kínával és Oroszországgal fogja szorosabbra fűzni kapcsolatait. Kirekesztése a nacionalizmus újbóli felvirágzásához vezethet az országban, de akár ázsiai nagyhatalmi törekvések felé is fordíthatja a törököket.

A szerző azzal a kijelentéssel zárja írását, hogy a dél-kelet-európai és balkáni államok, még ha csak 10-15 év múlva is, de képesek túllépni a kulturális és vallási különbségeken és a Keletet a Nyugattól elválasztó eltéréseken, képesek újraértelmezni a nyugati világ és az EU alapelveit. A lehető legteljesebb, határokon átívelő egység létrehozásához az eurocentrikus szemléletet határozottan el kell vetni, a külső/belső kettősség kibékíthetetlen ellentétpárját pedig engedni kell a múlt homályába veszni.

Dézi Tímea

A pártok országossá válása a posztkommunista államokban

*Bochsler; Daniel: The nationalization of post-communist party systems
= Europe-Asia Studies, 62. Vol. 201., 5. No. 807–827. p.*

A tanulmány a pártok országossá váló megszervezésével kapcsolatos kutatásokat kiterjeszti a posztkommunista demokráciákra. A tanulmány azon kívül, hogy Kelet-Közép-Európa 20 országának 95 választásáról közöl mérési eredményeket, új magyarázatokat is kínál arra nézve, hogy egyes országokban miért területi alapúak a politikai konfliktusok, másokban pedig miért nem.